

ผลกระทบจากการปรับตัวต่อการท่องเที่ยวของชุมชนปกากะญอ บ้านแม่ปิง อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน*

ธัญพร นาดัน¹ อัจฉรา วัฒนภิญโญ²

(วันที่รับบทความ: 20 กุมภาพันธ์ 2562; วันที่แก้ไขบทความ: 24 มิถุนายน 2562; วันที่ตอบรับบทความ: 26 มิถุนายน 2562)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบและการปรับตัวของชุมชนปกากะญอบ้านแม่ปิง ภายใต้กระแสการท่องเที่ยวในอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน กลุ่มตัวอย่าง แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) หัวหน้าครัวเรือนหรือสมาชิกในครัวเรือนที่สามารถสื่อสารได้ด้วยภาษาไทย จำนวน 164 คน โดยใช้แบบสอบถาม จากนั้นคัดเลือก จำนวน 10 คน โดยใช้การสัมภาษณ์ และ 2) ผู้นำชุมชน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำทางศาสนา รวมทั้งหมดจำนวน 3 คน โดยใช้การสัมภาษณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ประกอบการจดบันทึกข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย ค่าร้อยละ และวิเคราะห์เนื้อหา ร่วมกับการบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย พบว่า การเข้ามาของการท่องเที่ยวทำให้ชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านอัตลักษณ์อย่างเห็นได้ชัด แม้ว่าจะส่งผลดีในด้านเศรษฐกิจจากนโยบายการท่องเที่ยวที่ส่งเสริมสินค้าโอท็อปให้เป็นที่ยอมรับมากขึ้น ซึ่งส่งผลให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มมากขึ้นจากการทำอาชีพเสริม แต่ในขณะเดียวกันได้ส่งผลกระทบต่อทางด้านลบ โดยเฉพาะด้านกายภาพเป็นอย่างมาก ได้แก่ เกิดการบุกรุกพื้นที่ป่าและพื้นที่ในชุมชน เกิดการลักลอบขายที่ดินให้แก่ชาวยุทธ รวมทั้งเกิดผลกระทบด้านสังคมและด้านอัตลักษณ์ถูกกลดทอนคุณค่าลง ทั้งความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว การแต่งกาย และภาษาปกากะญอที่กำลังจะสูญหายไป ทั้งนี้ชุมชนได้มีการปรับตัวโดยตั้งกฎและข้อบังคับขึ้นเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขและลดปัญหาจากการท่องเที่ยวที่เข้ามา โดยเสนอแนะให้หน่วยงานรัฐตระหนักถึงผลกระทบ ทำการจัดการกับปัญหาดังกล่าว และให้ความสำคัญด้านการส่งเสริมให้เห็นถึงความเป็นชุมชนชาติพันธุ์ที่แท้จริง เพื่อรักษาอัตลักษณ์ดั้งเดิมของชุมชนท้องถิ่นไว้ไม่ให้เปลี่ยนแปลงหรือสูญหายไปตามความเจริญที่เข้ามา

คำสำคัญ: ปกากะญอ, ผลกระทบด้านการท่องเที่ยว, การปรับตัว, อัตลักษณ์ชุมชน

* บทความวิจัยหลักสูตรปริญญาโท สาขาภูมิศาสตร์และภูมิสารสนเทศศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2562

¹ นักศึกษาหลักสูตรปริญญาโท สาขาภูมิศาสตร์และภูมิสารสนเทศศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่,

E-mail: tanyaporn_n@cmu.ac.th

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

The Effect of Adapting to the Tourism of Pga K'nyau Community Ban Mae Ping, Pai District, Mae Hong Son Province*

Tanyaporn Natan¹ Ajchara Wattanapinyo²

(Received: February 20, 2019; Revised: June 24, 2019; Accepted: June 26, 2019)

Abstract

The purpose of this research was to study the impact and adaptation of the Pga K'nyau community in Ban Mae Ping under the flow of tourism in Pai, Mae Hong Son Province. A sample was divided into 2 groups. The first group was 10 people by using the interviews, that selected from 164 the head of the household or members by using questionnaires. The second was the three community leaders including to the village leaders and religious leaders by using the interviews. The tools used for data collection were questionnaires and interview forms. Statistic used in data analysis consisted of percentages and content analysis with description.

The results of the study showed that the arrival of tourists had caused environmental, economic and social impacts to the community. The tourism policies were beneficial to the economy because it promotes OTOP products to be more well-known that resulted to the community having more income from the side job but there are some negative impacts on the physical aspect including the invasion of forests and the selling of lands to the capitalists. There were also some negative impacts on the socio-cultural aspect and these impacts have been diminished the relationship of family members, how they dress, and native dialect that leads to the dying of Pga K'nyau language. The community has adapted by setting rules and regulations in order to live together peacefully and reduce the problems of incoming tourists by requesting the government agencies to realize these impacts, to deal with such problems and to promote the true ethnicity in order to preserve the identity of the local community so that it does not change nor disappear because of tourism problems.

Keywords: Pga K'nyau, The effect of tourism, Adaptation, Community Identity

* Research Article from Thesis for the Master of Science Program in Human Geography, Geography and Geoinformatics, Faculty of social Sciences, Chiang Mai University, 2019

¹ Student in Master of Science Program in Human Geography, Geography and Geoinformatics, Faculty of social Sciences, Chiang Mai University, E-mail: tanyaporn_n@cmu.ac.th

² Assistant Professor, Department of Geography, Faculty of Social Sciences, Chiang Mai University

ความสำคัญและปัญหาการวิจัย

อำเภอปายเป็นแหล่งอารยธรรมอันเก่าแก่ของกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย และมีความแตกต่างด้านกายภาพของพื้นที่ ภาษา วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญา รวมถึงวิถีชีวิตของชุมชน จึงเป็นแรงดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่สนใจการท่องเที่ยวเชิงสัมผัสวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบชนบท นอกจากนี้ นโยบายการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โดยการปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์สถานที่ท่องเที่ยว และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ฮี้ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน, 2557) นโยบายดังกล่าวทำให้อำเภอปายกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นปัจจัยกระตุ้นให้จำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ทำให้เกิดการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว ทั้งทางด้านบริการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมภายในเมือง และด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และเชิงนิเวศน์ รวมถึงกิจกรรมที่เป็นผลสืบเนื่องจากการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นการบริการห้องพัก โรงแรม ร้านอาหาร และกิจกรรมอื่น ๆ ที่พัฒนาขึ้นอย่างต่อเนื่อง (อดิศร เรือลม, 2546) ส่งผลให้เกิดข้อจำกัดในด้านพื้นที่ เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่มีความลาดชันสูง ดังนั้นที่ดินภายในอำเภอปายจึงมีมูลค่าสูงในเชิงเศรษฐกิจ ทำให้เกิดการบุกรุกและทำลายอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ให้กลายเป็นพื้นที่เชิงเศรษฐกิจเพื่อรองรับการเติบโตของการท่องเที่ยวมากขึ้น

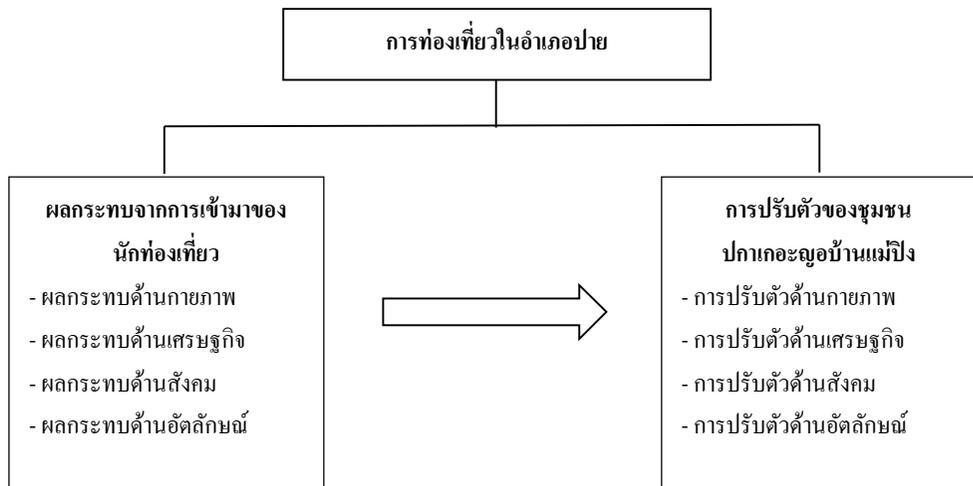
ชุมชนปกากะญอบ้านแม่ปิง เป็นชุมชนที่มีร่องรอยทางวัฒนธรรมที่ตกทอดตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน เป็นชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ปกากะญอที่มีจำนวนครัวเรือนมากที่สุดในอำเภอปาย เนื่องจากชุมชนอยู่ใกล้กับสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญและอยู่ห่างจากอำเภอปายเพียง 12 กิโลเมตร ทำให้ชุมชนเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาเพื่อให้สอดคล้องกับการเติบโตด้านการท่องเที่ยวในอำเภอปาย โดยในอดีตบ้านแม่ปิงเป็นชุมชนอนุรักษ์ธรรมชาติ เน้นการท่องเที่ยวเชิงสัมผัสวิถีชีวิตแบบชนบท และมีจำนวนนักท่องเที่ยวน้อยกว่าปัจจุบัน ชุมชนจึงไม่ได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยวรูปแบบดังกล่าว แต่เมื่อมีแผนส่งเสริมพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว (องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ฮี้ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน, 2557) ทำให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเพิ่มขึ้น ส่งผลให้ชุมชนสูญเสียพื้นที่และอัตลักษณ์ของตนเอง และได้รับผลกระทบในด้านต่าง ๆ ตามมา โดยเฉพาะผลกระทบด้านลบจากการท่องเที่ยว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาผลกระทบจากการปรับตัวของชุมชนปกากะญอบ้านแม่ปิงต่อการท่องเที่ยวในอำเภอปาย เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว และเสนอแนะวิธีการปรับตัวภายใต้กระแสการท่องเที่ยวไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาผลกระทบและการปรับตัวของชุมชนปกากะญอบ้านแม่ปิง ภายใต้กระแสการท่องเที่ยวในอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยเกี่ยวกับผลกระทบจากการท่องเที่ยวของ ยศ สันตสมบัติ (2544), วีระพล ทองมา และประเจต อำนวย (2547), Lankford and Howard (1994) และ Stanback and Pearce (1981) และศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการปรับตัวของชุมชน ซึ่งประกอบไปด้วยแนวคิดของ นพคุณ ชูทัน (2555) และทฤษฎีการปรับตัวของ Roy and Andrews (1999) จากการศึกษาผลกระทบจากการท่องเที่ยวและการปรับตัวของชุมชน ได้จำแนกผลกระทบ ดังนี้ ผลกระทบด้านกายภาพ ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ ผลกระทบด้านสังคม และผลกระทบด้านอัตลักษณ์ ทำให้ชุมชนเกิดการปรับตัวต่อการท่องเที่ยวที่เข้ามา ซึ่งประกอบด้วย การปรับตัวด้านกายภาพ การปรับตัวด้านเศรษฐกิจ การปรับตัวด้านสังคม และการปรับตัวด้านอัตลักษณ์ ผู้วิจัยได้นำมากำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ซึ่งแสดงกรอบแนวคิดตามภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งมีวิธีการดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนต่อไปนี้

ด้านพื้นที่วิจัย ได้แก่ บ้านแม่ปิง หมู่ 4 ตำบลแม่สี อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน เฉพาะพื้นที่ในบ้านแม่ปิง (กลุ่มชาติพันธุ์ปกากะญอ) ไม่รวมห่อมบ้านห้วยห้วย (กลุ่มชาติพันธุ์มูเซอ) และห่อมบ้านแม่ะน้อย (กลุ่มชาติพันธุ์ลีซอ) โดยมีเกณฑ์ 1) เป็นพื้นที่ชุมชนปกากะญอที่มีจำนวนครัวเรือนมากที่สุดในอำเภอปาย 2) เป็นพื้นที่ที่อยู่ใกล้กับสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญของอำเภอปาย และ 3) มีหน่วยงานรัฐเข้ามาให้การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร ได้แก่ หัวหน้าครัวเรือนหรือสมาชิกในครัวเรือนที่สามารถสื่อสารได้ด้วยภาษาไทย จำนวน 1 คนต่อครัวเรือน โดยภายในพื้นที่ศึกษามีทั้งหมด 164 ครัวเรือน และผู้นำชุมชน กลุ่มตัวอย่าง แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) หัวหน้าครัวเรือนหรือสมาชิกในครัวเรือน โดยใช้ 2 เกณฑ์ในการเลือก ดังนี้ 1.1) เลือกกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 164 คน และ 1.2) ใช้เกณฑ์การเลือกกลุ่มตัวอย่างของ Miles and Huberman (1994) โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเอกพันธ์ (Homogeneous Sampling) เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีภูมิหลังหรือประสบการณ์ที่คล้ายคลึงกัน คัดเลือกจำนวน 10 คน และ 2) ผู้นำชุมชน ใช้เกณฑ์การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อคัดเลือกผู้นำชุมชน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำทางศาสนา รวมทั้งหมดจำนวน 3 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยการสังเกตการณ์ การใช้แบบสอบถาม และใช้การสัมภาษณ์ประกอบการจดบันทึกข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ใช้แบบสอบถาม แก่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 164 คน ในการรวบรวมข้อมูลทั่วไป โดยใช้แบบสอบถามชนิดปลายปิดในประเด็นเกี่ยวกับด้านเศรษฐกิจ (อาชีพ) ด้านสังคม (จำนวนสมาชิกในครัวเรือน) ด้านอัตลักษณ์ (ภาษาเขียนปกาเกาะงู) และใช้แบบสอบถามชนิดปลายเปิดในด้านทัศนคติต่อการที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชน เพื่อทราบถึงข้อมูลเบื้องต้นของประชากรในชุมชนและใช้เป็นข้อมูลเพื่อเลือกกลุ่มตัวอย่างครัวเรือนที่น่าสนใจที่สามารถให้ข้อมูลและมีการแสดงความคิดเห็นถึงผลกระทบและการปรับตัวที่เด่นชัด เพื่อมาสัมภาษณ์ในขั้นตอนต่อไป โดยใช้ภาษาไทยในการสื่อสารเป็นหลัก ในกรณีผู้ที่อ่านเขียนภาษาไทยไม่ได้ ใช้วิธีโดยให้ผู้วิจัยเป็นผู้อ่านแบบสอบถาม และอ่านตัวเลือกในการตอบ และให้ผู้ตอบแบบสอบถามตอบตามตัวเลือกนั้น

2. ใช้การสัมภาษณ์ แก่กลุ่มตัวอย่างหัวหน้าครัวเรือนหรือสมาชิกในครัวเรือนที่ได้รับการคัดเลือกจากแบบสอบถามในขั้นตอนที่ 1 จำนวน 10 คน และกลุ่มตัวอย่างผู้นำชุมชน จำนวน 3 คน โดยใช้การสัมภาษณ์ด้วยแบบนำสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างชนิดปลายเปิด เพื่อทราบถึงผลกระทบด้านกายภาพ (การใช้ที่ดิน) ด้านเศรษฐกิจ (รายรับและรายจ่าย) ด้านสังคม (ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน) และด้านอัตลักษณ์ (การแต่งกายและภาษา) ประกอบกับการสังเกตวิธีคิดและทัศนคติของผู้นำชุมชนและกลุ่มตัวอย่างสมาชิกในครัวเรือนในประเด็นทางการปรับตัว อันได้แก่ ด้านกายภาพ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านอัตลักษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติ โดยหาค่าร้อยละ ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านอัตลักษณ์ และทัศนคติต่อการที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชน

2. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และจัดบันทึกข้อมูลจากผู้นำชุมชนและกลุ่มตัวอย่างสมาชิกในครัวเรือน นำมาวิเคราะห์ตีความร่วมกับการบรรยายเชิงพรรณนาถึงผลกระทบจากการเข้ามาของนักท่องเที่ยว โดยจำแนกออกเป็นด้านต่าง ๆ ได้แก่ ผลกระทบด้านกายภาพ ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ ผลกระทบด้านสังคม และผลกระทบด้านอัตลักษณ์ เพื่อสรุปเนื้อหาของผลกระทบที่เกิดขึ้นในชุมชนเพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์วิธีการปรับตัวของชุมชนปกาเกาะงูบ้านแม่ปิงภายใต้กระแสการท่องเที่ยวในอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้แก่ การปรับตัวด้านกายภาพ การปรับตัวด้านเศรษฐกิจ การปรับตัวด้านสังคม และการปรับตัวด้านอัตลักษณ์ ผู้วิจัยทำการตรวจสอบคุณภาพของข้อมูล โดยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ทั้งทางด้านการรวบรวมข้อมูล ด้านทฤษฎี และด้านผู้วิจัย และตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากกลุ่มผู้นำ และกลุ่มตัวอย่างสมาชิกในครัวเรือนว่าข้อมูลผลกระทบมีความตรงกันหรือไม่ ถ้าตรงกันแสดงว่าข้อมูลที่ได้นั้นมีความถูกต้อง เชื่อถือได้ เพื่อนำไปสู่การหาวิธีการปรับตัวของชุมชนปกาเกาะงูบ้านแม่ปิง อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาผลกระทบและการปรับตัวของชุมชนปกาเกาะงูบ้านแม่ปิงภายใต้กระแสการท่องเที่ยวในอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน จากการศึกษาข้อมูลทั่วไป พบว่า ด้านเศรษฐกิจ อาชีพหลักคือเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 85.37 รองลงมาได้แก่ รับจ้างทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 9.15 แม่บ้าน/พ่อบ้าน คิดเป็นร้อยละ 2.44 ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 1.22 ไม่ได้ทำงาน คิดเป็นร้อยละ 1.22 และข้าราชการ คิดเป็นร้อยละ 0.61 ตามลำดับ ด้านสังคม สภาพสังคมในปัจจุบันส่งผลให้ขนาดครัวเรือนของชุมชนเปลี่ยนเป็นครอบครัวขนาดเล็กที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4 คน ซึ่งพบสูงสุดร้อยละ 29.88 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด และด้านอัตลักษณ์ คนในชุมชนร้อยละ 68.90 ไม่สามารถเขียนภาษาปกาเกาะงูได้ และในด้านทัศนคติสะท้อนให้เห็นว่าคนในชุมชนร้อยละ 85.98 พึงพอใจต่อการเข้ามาของนักท่องเที่ยว โดยการท่องเที่ยวช่วยส่งเสริมให้ชุมชนมีรายได้เพิ่ม โดยผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลกระทบภายใต้กระแสการท่องเที่ยวในอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน จำแนกออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1.1 ด้านกายภาพ จากการสัมภาษณ์ พบว่า ชุมชนมีปัญหาด้านกายภาพ ได้แก่ การรुकล้ำพื้นที่ธรรมชาติ โดยขาดการกำหนดขอบเขตการใช้ประโยชน์ที่ดินที่ชัดเจน ทำให้เกิดการบุกรุกป่าและพื้นที่ในชุมชน เนื่องจากการท่องเที่ยวในอำเภอปายก่อให้เกิดการขยายตัวของธุรกิจการท่องเที่ยว ซึ่งธุรกิจนี้จำเป็นต้องใช้พื้นที่ที่มีทำเลที่ตั้งที่ดี ทำให้พื้นที่บริเวณรอบนอกชุมชนถูกซื้อจากนายทุนเพื่อนำมาสร้างเป็นรีสอร์ทและธุรกิจการค้าในรูปแบบต่าง ๆ และมีการขยายพื้นที่เพิ่มมากขึ้น จนเกิดการขอซื้อที่ดินในชุมชนโดยให้ราคาสูง

“...มีชาวบ้านในชุมชนบางรายได้ล้กลอบขายที่ดินทำกินของตนเองให้กับคนต่างถิ่น โดยเฉพาะกลุ่มนายทุน เนื่องจากให้ราคาที่ดินสูง ซึ่งถือเป็นการละเมิดข้อตกลงของชุมชน ...”

(ผู้ใหญ่บ้านแม่ปิง, เพศชาย, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2559)

จากการศึกษาพบว่า เกิดผลกระทบด้านลบ เนื่องจากพื้นที่ในชุมชนเป็นที่ต้องการของนายทุน มีการล้กลอบขายที่ดินให้แก่นายทุน ทำให้ชุมชนมีพื้นที่ไม่เพียงพอเนื่องจากชุมชนมีพื้นที่ที่อยู่อย่างจำกัด โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ของชุมชนที่บรรพบุรุษไม่มีที่ดินยกให้แก่ลูกหลาน ต้องการพื้นที่สำหรับตั้งถิ่นฐานให้แก่ครอบครัวจำเป็นต้องมีที่ดินสำหรับสร้างบ้านหรือที่ดินสำหรับทำมาหากิน ก็ไม่มีกำลังทางเศรษฐกิจพอซื้อที่ดินได้ เพราะที่ดินได้ถูกนายทุนซื้อไปทำให้ราคาที่ดินสูงขึ้น เมื่อที่ดินในชุมชนถูกขายให้แก่นายทุนมากขึ้นทำให้พื้นที่ของชุมชนลดลง และไม่เพียงพอต่อความต้องการพื้นที่ทำกิน ทำให้เกิดการบุกรุกป่าสงวนและที่ดินสาธารณประโยชน์อื่น ๆ เมื่อพื้นที่ป่าถูกทำลายจึงทำให้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและระบบนิเวศตามมา ได้แก่ ขาดแคลนอาหารและขาดแคลนน้ำ สัตว์ป่าไม่มีที่อยู่อาศัย สูญเสียพืชพรรณไม้ สมุนไพรต่าง ๆ และเกิดการล้กลอบตัดไม้ทำลายป่าเพิ่มมากขึ้น

1.2 ด้านเศรษฐกิจ ผลจากแบบสอบถาม พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 85.37 ประกอบอาชีพทำการเกษตร ซึ่งเป็นอาชีพหลักและสืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ มีอาชีพเสริมคือการทอผ้าและการทำศิลปหัตถกรรมต่าง ๆ โดยชุมชนมีปัญหาด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้จากอาชีพหลักลดลง เนื่องจากธุรกิจการท่องเที่ยวในอำเภอปาย ทำให้ชาวบ้านเปลี่ยนอาชีพหลักจากการเกษตรเป็นรับจ้าง ทำให้ขาดคนมาช่วยทำนาและส่งผลให้ข้าวไม่เพียงพอ ส่วนรายได้เสริมจากการทอผ้าและการทำศิลปหัตถกรรมต่าง ๆ มีปัญหาด้านรายได้เสริมไม่สม่ำเสมอ เนื่องจากมีรายได้มากเฉพาะฤดูหนาวซึ่งเป็นช่วงการท่องเที่ยวเท่านั้น และปัญหาด้านรายจ่าย เนื่องจากความเจริญที่เข้ามาทำให้ชาวบ้านมีความต้องการในการซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคเพิ่มขึ้น จากการศึกษาค้นคว้า พบว่า เกิดผลกระทบด้านบวกและด้านลบ ดังนี้ ผลกระทบด้านบวกมีความหลากหลายของทางเลือกในการประกอบอาชีพมากขึ้นและก่อให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในปี พ.ศ. 2550 ชาวบ้านมีรายได้ประมาณ 10,000 – 30,000 บาทต่อคนต่อปี และในปี พ.ศ. 2558 ชาวบ้านมีรายได้ประมาณ 46,000 บาทต่อคนต่อปี (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ใหญ่บ้านแม่ปิง, 2559) ซึ่งมีรายได้เพิ่มจากการมีอาชีพเสริม เป็นทางเลือกนอกเหนือจากการทำการเกษตรมาทอผ้าและการทำศิลปหัตถกรรม เพื่อเป็นสินค้าจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว นอกจากนี้เกิดการพัฒนาด้านสาธารณูปโภค ทำให้เกิดความสะดวกสบายขึ้น และผลกระทบด้านลบ ถึงแม้ว่าเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวในอำเภอปายจะดีขึ้น แต่ชาวบ้านไม่ได้มีเศรษฐกิจดีอย่างเท่าเทียมกัน โดยชาวบ้านที่มีรายได้เพิ่มขึ้น ร้อยละ 53.66 คือชาวบ้านที่ทำอาชีพเสริมจากการทอผ้าและการทำศิลปหัตถกรรมต่าง ๆ เพื่อจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว ส่วนร้อยละ 46.34 คือชาวบ้านที่ยังคงทำการเกษตรเพียงอย่างเดียวจึงมีรายได้ไม่เพียงพอ มีการกู้หนี้ยืมสินเพื่อมาซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคต่าง ๆ ทำให้มีภาระหนี้สินมากขึ้น

1.3 ด้านสังคม ผลจากแบบสอบถาม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีสมาชิกในครัวเรือน 4 คน นอกจากนี้มีบางส่วนที่มีสมาชิกในครัวเรือน 9 - 10 คน ทำให้ชุมชนมีปัญหาด้านสังคม ได้แก่ โครงสร้างครอบครัวเปลี่ยนแปลงไป จากเดิมเคยเป็นครอบครัวใหญ่ ปัจจุบันเป็นครอบครัวเล็ก ส่วนระบบเครือญาติสายตระกูลใหญ่ ๆ ในชุมชน ได้แก่ ตระกูลปี่ดู ตระกูลน้อยมุ ตระกูลจาเก๊ะ และตระกูลจามู โดยทั้ง 4 ตระกูลนี้นิยมปลูกสร้างบ้านเรือนอยู่ใกล้กัน จากการศึกษาพบว่าเกิดผลกระทบด้านลบ เนื่องจากเกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างครอบครัวและการแตกแยกของครอบครัว เนื่องจากค่านิยมเกี่ยวกับการมีครอบครัวและการแต่งงานเปลี่ยนไป มีการวางแผนครอบครัวและการชะลอการแต่งงานรวมถึงการคุมกำเนิด ทำให้ขนาดของครอบครัวมีการลดลง เนื่องจากอัตราการเกิดที่ลดลง และทำให้บทบาทและการทำหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัวเปลี่ยนไปตามเศรษฐกิจในปัจจุบัน มีทางเลือกในการประกอบอาชีพมากขึ้น เช่น วิทยุหนุ่มสาวไปทำงานในอำเภอปาย ทำให้ไม่สนใจการแต่งงานเพราะยังต้องการงานหาเงิน ทำให้คนในครอบครัวไม่มีเวลาพูดคุยกันเหมือนแต่ก่อน ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวจึงห่างเหินกันไป จากในอดีตที่เคยอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวใหญ่ มีบรรยากาศครอบครัวที่อบอุ่น สนุกสนานครื้นเครง และมีเวลาทำกิจกรรมร่วมกัน ปู่ย่าตายายไม่เหงาเนื่องจากคอยเลี้ยงหลานเพื่อประหยัดค่าใช้จ่าย ส่วนในปัจจุบันมีการแตกแยกครอบครัวออกเป็นครอบครัวเล็ก ที่มีแค่พ่อ แม่ และลูก ทำให้ไม่มีความสัมพันธ์ทางเครือญาติ และไม่ได้มีกิจกรรมเพื่อสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวมากนัก นอกจากนี้ยังส่งผลถึงความสัมพันธ์ของคนในชุมชนลดลง โดยขาดความร่วมมือในการทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวม ขาดคนในการทำกิจกรรมหรือประเพณีที่ทุกคนต้องเข้าร่วม ซึ่งส่วนใหญ่เหลือเพียงผู้เฒ่าผู้แก่ที่ยังคงทำกิจกรรมร่วมกันอยู่ และทำให้วัฒนธรรมประเพณีบางอย่างสูญหายไป เพราะขาดคนรุ่นใหม่ในการสืบสาน

1.4 ด้านอัตลักษณ์ จากการสัมภาษณ์พบว่า ชุมชนมีปัญหาด้านอัตลักษณ์ ได้แก่ ขาดมาตรการรักษาวัฒนธรรมเดิม คือ การแต่งกาย และภาษา จึงมีการยกตัวอย่างของ 2 ด้าน ดังนี้

1) การแต่งกายแบบปกากะญอ เกิดผลกระทบเป็นอย่างมาก เนื่องจากการแต่งกายของนักท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนวิทยุหนุ่มสาวนิยมแต่งกายเลียนแบบ และส่งผลกระทบถึงการทอผ้า ซึ่งถือเป็นวัฒนธรรมประจำชาติพันธุ์ปกากะญอ แต่เดิมทอผ้าเพื่อนำมาใช้ใส่เอง และทุกครัวเรือนต้องมีการทอผ้า แต่ปัจจุบันการทอผ้าถูกลดความสำคัญลง เนื่องจากเสื้อผ้าที่ใช้สวมใส่ส่วนใหญ่มาจากการซื้อเสื้อผ้าสำเร็จรูปตามสมัยนิยม

“...เมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามาในหมู่บ้าน ลูกหลานวิทยุหนุ่มสาวเลียนแบบการแต่งตัวนักท่องเที่ยวที่ใส่เสื้อสายเดี่ยววีครูปและกางเกงขาสั้น...”

(คนในชุมชน, เพศหญิง, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2559)

จากการศึกษาพบว่า เกิดผลกระทบด้านลบ เนื่องจากความนิยมในการแต่งกายแบบปกากะญอลดลง ทำให้สูญเสียอัตลักษณ์ของตนเอง และจากการแต่งกายตามสมัยนิยมมีความหลากหลายมาก จึงมี

การซื้อเสื้อผ้าตามความทันสมัยตลอดเวลา ทำให้เกิดผลกระทบด้านต่าง ๆ ตามมา โดยเฉพาะเรื่องรายจ่ายที่ต้องสิ้นเปลืองไปกับเสื้อผ้าตามสมัยนิยม

2) ภาษาปกาเกอญอ โดยภาษาพูดไม่ได้รับผลกระทบมากนัก เพราะใช้ภาษาปกาเกอญอพูดกันเป็นประจำ ภาษาพูดจึงยังไม่หายไป แต่เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามามากขึ้น ทำให้มีการใช้ภาษาไทยมากขึ้น ส่วนภาษาเขียนได้รับผลกระทบอย่างมากและกำลังจะสูญหายไป เนื่องจากภาษาเขียนปกาเกอญอมีตัวอักษรที่เขียนยาก ต้องใช้เวลาเรียนและฝึกฝนเป็นเวลานาน ซึ่งเด็กและวัยรุ่นสาวที่ได้รับการศึกษาในโรงเรียนก็ถูกฝึกให้เขียนแต่ภาษาไทย จึงทำให้ไม่สนใจและไม่อยากเรียนรู้ที่จะเขียนภาษาปกาเกอญอ เพราะไม่ค่อยได้นำมาใช้ในชีวิตประจำวัน ผลจากแบบสอบถาม พบว่า กลุ่มตัวอย่างในชุมชนร้อยละ 31.10 สามารถเขียนภาษาปกาเกอญอได้ และส่วนใหญ่คือกลุ่มผู้เฒ่าผู้แก่

“...อีกไม่นานภาษาปกาเกอญอคงจะหายไป เพราะลูกหลานไม่พูดไม่เขียนกันอีกแล้ว...”

(ผู้ใหญ่น้ำแม่ปิง, เพศชาย, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2559)

“...สอนเขียนภาษาปกาเกอญอก็ไม่มีใครเรียน เพราะเป็นภาษาศิลปะ ที่เขียนยากมาก...”

(ศิษยาภิบาลคริสตจักรแม่ปิง, เพศชาย, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 4 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2559)

จากการศึกษาพบว่า เกิดผลกระทบด้านลบ เนื่องจากการใช้ภาษาปกาเกอญอลดลง ทำให้สูญเสียอัตลักษณ์ และคนรุ่นใหม่ในชุมชนไม่สนใจที่จะเรียนรู้ภาษาของตนเอง

1. การปรับตัวของชุมชนปกาเกอญอภายใต้กระแสการท่องเที่ยวในอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน
จำแนกออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่

2.1 ด้านกายภาพ ชุมชนเกิดการปรับตัวโดยร่วมกันรักษาพื้นที่ในชุมชน โดยเฉพาะพื้นที่ป่าที่เป็นพื้นที่ทำมาหากิน เพื่อไม่ให้ถูกบุกรุกและถูกทำลายจากนายทุน โดยชุมชนมีการจัดระเบียบการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ที่ทำกิน และที่อยู่อาศัย โดยมีข้อบังคับ ดังนี้ 1) ห้ามมีการซื้อขายที่ดินดังกล่าว แต่สามารถให้ลูกหลานหรือญาติพี่น้องสืบทอดได้ 2) ห้ามมีการบุกรุกแผ้วถางเพิ่มเติมจากเดิมที่มีอยู่ 3) การใช้ประโยชน์ที่ดินดังกล่าวต้องทำอย่างต่อเนื่องทุกปี 4) ต้องเสียค่าธรรมเนียมรายปีเพื่อนำมาสมทบกับกองทุนพัฒนาที่ดิน 5) พื้นที่ที่มีการขึ้นทะเบียนประวัติการใช้ที่ดินไว้ สามารถนำมากู้เงินจากกองทุนพัฒนาที่ดิน จากการมีข้อบังคับในการจัดการที่ดิน ส่งผลดีต่อชุมชน ดังนี้ ในอดีตมีชาวบ้านยอมขายที่ดินให้แก่นายทุนที่หวังเข้ามาทำธุรกิจการค้า ชุมชนจึงนำเงินไปซื้อที่ดินคืน เพราะไม่ต้องการให้นายทุนเข้ามาเปลี่ยนแปลงพื้นที่ในชุมชนและทำให้พื้นที่ทำกินลดลง โดยได้รวบรวมเงินกองกลางไปซื้อที่ดินดังกล่าวกลับคืน แล้วพัฒนาที่ดินนั้นให้เป็นพื้นที่สาธารณะของชุมชน โดยในอดีตมีการซื้อที่ดินคืนไปแล้ว 2 แปลง และนำพื้นที่นั้นมาสร้างเป็นโรงเรียนและสนามฟุตบอล นอกจากนี้ชุมชนยังมีการแก้ปัญหาที่ชาวบ้านได้ร่วมกันคิดขึ้นมา โดยอาศัยความเชื่อ ศาสนา และสิ่งศักดิ์สิทธิ์เข้ามาเกี่ยวข้อง เพื่อเป็นตัวเชื่อม

ความสัมพันธ์ของคนและป่า จึงเกิดประเพณีการบวชป่า ซึ่งเป็นพิธีกรรมดั้งเดิมของชาวปกากะญอ โดยมีจุดประสงค์คือการช่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้ป่าไม้ ต้นไม้ และแม่น้ำ รวมไปถึงการสร้างจิตสำนึกที่ดีในการดูแลรักษาธรรมชาติ ส่งผลดีต่อวิถีชีวิตและระบบนิเวศ ดังนี้ 1) ทำให้มีอาหารการกินที่อุดมสมบูรณ์ เนื่องจากป่ามีความสำคัญต่อชุมชนทางด้านปัจจัยพื้นฐาน รวมถึงน้ำแม่ปิงสำหรับการบริโภคและการเกษตร 2) เป็นการคืนพื้นที่ให้แก่สัตว์ป่าและลดการสูญพันธุ์ของสัตว์ป่า 3) เป็นการรักษาพรรณไม้ท้องถิ่นหลายชนิดที่มีประโยชน์ต่อปัจจัยพื้นฐานของชุมชน ได้แก่ ยาสมุนไพร และสัทธิษชาติที่ใช้ในการทอผ้า 4) เป็นการถ่ายทอดจิตสำนึกการอนุรักษ์ป่าไม้สู่คนรุ่นใหม่ โดยให้คนในชุมชนทุกเพศทุกวัยมีโอกาสร่วมมือร่วมใจประกอบพิธีกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของชุมชน เป็นการสร้างความเชื่อและสำนึกต่อการอนุรักษ์ร่วมกัน

2.2 ด้านเศรษฐกิจ ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการมีอาชีพเสริมแต่ก็มีรายจ่ายที่เพิ่มมากขึ้น เพื่อซื้อเครื่องอุปโภคบริโภค และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ทำให้มีการปรับตัวโดยการประกอบอาชีพหลักเพื่อการท่องเที่ยวมากขึ้น โดยแต่เดิมทำการเกษตรเพื่อยังชีพก็เปลี่ยนเป็นการค้าขายเพื่อกำไร การเลี้ยงวัวเลี้ยงควายเพื่อทำนาก็เปลี่ยนเป็นเพื่อจำหน่ายเป็นรายได้แก่ครัวเรือน การทอผ้าเพื่อใช้เองในครัวเรือนก็เปลี่ยนเป็นการทอเพื่อจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว และมีการปรับตัวจากอาชีพเสริมโดยแปรรูปจากการทอผ้าเป็นเสื้อผ้ามาเปลี่ยนเป็นสินค้าชนิดต่าง ๆ เช่น ยาม กระเป๋า และรูปแบบอื่น ๆ เป็นการพัฒนาสินค้าให้มีความหลากหลาย สวยงาม และมีมูลค่ามากขึ้น ซึ่งการทอผ้าและการทำศิลปหัตถกรรมต่าง ๆ สามารถทำได้ที่บ้านและทำในเวลาว่างจากการทำการเกษตร โดยได้รับการสนับสนุนจากรัฐให้เจ้าหน้าที่มาช่วยพัฒนาออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อให้เหมาะสมที่จะเป็นสินค้าของฝากของที่ระลึกแก่นักท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น โดยเปิดตัวเป็นหมู่บ้านโฮมสเตย์เพื่อการท่องเที่ยวอย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. 2553 ซึ่งส่งผลดีโดยชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการท่องเที่ยว และสามารถเปิดจำหน่ายได้ตลอดทั้งปี และชุมชนมีการกระจายรายได้ในลักษณะที่เป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต และกลุ่มทอผ้า ส่งผลให้ชาวบ้านหันมาเข้าร่วมกลุ่มในชุมชน ไม่ออกไปทำอาชีพรับจ้างและงานบริการในอำเภอปาย ทำให้ไม่กระทบต่ออาชีพหลักคือการทำนา และหันมาให้ความสำคัญกับอาชีพเสริมคือการทอผ้าเพื่อแปรรูปให้มีความหลากหลายและตรงกับความต้องการของกลุ่มนักท่องเที่ยว ทำให้สินค้ามีมูลค่าสูงขึ้น นอกจากนี้ยังมีพ่อค้าแม่ค้าในอำเภอปายมารับซื้อเพื่อไปจำหน่ายต่อให้กับนักท่องเที่ยว ทำให้ชุมชนมีรายได้ตลอดทั้งปี

2.3 ด้านสังคม ชุมชนมีการปรับตัวโดยเน้นให้คนในชุมชนทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อเป็นการเริ่มต้นความสัมพันธ์ในการสร้างครอบครัวและการสืบทอดครอบครัว โดยการแต่งงานข้ามสายตระกูล และสนับสนุนให้แต่งงานกับคนในชุมชน เพื่อให้มีความสัมพันธ์ในทางเครือญาติที่ใหญ่ขึ้น และได้นำวัฒนธรรมประเพณีมาเป็นตัวเชื่อมความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว เช่น ประเพณีมัดมือ เป็นประเพณี

เก่าแก่ของชาวปกากะญอ ซึ่งจัดทำปีละครั้งและทำในช่วงวันปีใหม่ โดยลูกหลานทุกคนต้องกลับมาเพื่อทำพิธีนี้ เพราะถ้ามาไม่ครบครอบครัวจะไม่ได้ทำพิธี จึงทำให้สมาชิกในครอบครัวทุกคนได้กลับมาพร้อมหน้ากัน นอกจากนี้ชาวบ้านยังเชื่อมั่นในความสัมพันธ์ของสถาบันครอบครัวของตนที่ยังอาศัยอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวใหญ่ตามวิถีชีวิตของชุมชนปกากะญอ โดยให้ลูกหลานสร้างบ้านไว้ในระยะเดียวกัน และทางหน่วยงานรัฐได้สนับสนุนการรวมกลุ่มทำกิจกรรมของชุมชน โดยมีคณะกรรมการชุมชนเป็นแกนหลักในการประชุมประจำเดือนทุกเดือน เพื่อปรึกษาหารือและสร้างความสัมพันธ์ให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทำให้ความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวและชุมชนดีขึ้น เนื่องจากได้ทำกิจกรรมและได้พบปะพูดคุยกันอย่างเป็นประจำ และมีการสืบสานฟื้นฟูกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน

2.4 ด้านอัตลักษณ์ ชุมชนมีการปรับตัว ดังนี้

1) การแต่งกายแบบปกากะญอ ปัจจุบันการแต่งกายมีการปรับเปลี่ยนไปอย่างเห็นได้ชัด นอกจากผู้สูงอายุที่ยังแต่งชุดปกากะญอเป็นประจำ ยังสนับสนุนให้คนในชุมชนแต่งกายชุดปกากะญอในพิธีสำคัญต่าง ๆ เช่น ศาสนาคริสต์ให้แต่งกายชุดปกากะญอทุกวันอาทิตย์ไปเข้าโบสถ์ และศาสนาพุทธให้แต่งกายชุดปกากะญอไปทำบุญที่วัด และในงานประเพณีอื่น ๆ เช่น งานแต่งงาน และงานศพ เป็นต้น ในช่วงเทศกาลต่าง ๆ ของไทย ผู้ใหญ่บ้านจะเชิญชวนให้แต่งกายชุดปกากะญอไปเข้าร่วมงานและพิธีในอำเภอปาย เช่น งานวันพ่อ ชาวบ้านแต่งกายชุดปกากะญอไปร่วมงานร้องเพลงที่ที่ว่าการอำเภอปายและถนนคนเดินปาย นอกจากนี้ทางหน่วยงานรัฐได้เข้ามาช่วยสนับสนุนส่งเสริมโดยการสร้างศูนย์สาธิตการตลาดและศูนย์การเรียนรู้ เพื่อเผยแพร่ชุดปกากะญอแก่นักท่องเที่ยว

2) ภาษาปกากะญอ ปัจจุบันภาษาหลักที่ใช้สื่อสารด้านการพูดคุยยังคงใช้ภาษาปกากะญอ รองลงมาคือภาษาไทยเหนือ และเด็กที่ได้รับการศึกษาที่โรงเรียนมีการใช้ภาษาไทยเป็นภาษาหลัก ทำให้เด็กนำภาษาไทยมาใช้พูดมากกว่าพูดภาษาปกากะญอ ส่วนด้านการเขียนใช้ภาษาไทยเป็นภาษาหลักมากขึ้น เนื่องจากเด็กที่ได้รับการศึกษาในโรงเรียนโดยใช้ภาษาไทย ทำให้ไม่สามารถเขียนภาษาปกากะญอได้ เหลือเพียงผู้เฒ่าผู้แก่จำนวนน้อยที่ยังเขียนได้ ซึ่งในศาสนาคริสต์มีการปรับตัวโดยให้ชาวบ้านเข้าโบสถ์ทำกิจกรรมโดยใช้ภาษาปกากะญอ ทั้งบทสวดมีหนังสือภาษาปกากะญอ เพื่อให้ฝึกอ่านและฝึกเขียนจดบันทึกเป็นภาษาปกากะญอ ส่วนศาสนาพุทธมีการปรับตัวโดยสนับสนุนชาวบ้านให้มาเรียนเขียนภาษาปกากะญอที่วัด โดยมีกลุ่มผู้เฒ่าผู้แก่ช่วยสอน ส่วนหน่วยงานรัฐได้สนับสนุนให้มีการเรียนการสอนภาษาปกากะญอในศูนย์เด็กเล็กและในโรงเรียนมากขึ้น

“...ที่โบสถ์มีการสอนภาษาปกากะญอให้เด็ก ๆ ขึ้นไปกล่าวบทความและร้องเพลง เป็นภาษาปกากะญอบนเวที เพื่อให้เด็กกล้าแสดงออกและไม่เงินอายที่จะใช้ภาษาของตน...”

(ศิษยาภิบาลคริสตจักรแม่ปิง, เพศชาย, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 4 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2559)

ส่งผลดีต่อชุมชน โดยคนในชุมชนมีความภูมิใจ รับรู้และเข้าใจในวัฒนธรรมของตนเองมากขึ้น ทำให้มีการยึดถือค่านิยมที่ดีงามและความเชื่อดั้งเดิม ส่งผลให้การแต่งกายแบบปกากะญอยังนิยมอยู่ และภาษาปกากะญอยังมีการใช้เป็นประจำ

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผลกระทบและการปรับตัวของชุมชนปกากะญอบ้านแม่ปิง ภายใต้กระแสการท่องเที่ยวในอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีการปรับตัวต่อผลกระทบที่เกิดขึ้นอย่างเห็นได้ชัด แม้ว่าการท่องเที่ยวส่งผลดีในด้านเศรษฐกิจ แต่ก็มีผลกระทบด้านลบมาก โดยเฉพาะด้านกายภาพ ด้านสังคม และด้านอัตลักษณ์ที่ได้รับผลกระทบด้านลบมากที่สุด ซึ่งมีการปรับตัว ดังนี้ 1) ด้านกายภาพ เกิดผลกระทบด้านลบ ได้แก่ เกิดการบุกรุกป่าและพื้นที่ในชุมชน การลักลอบขายที่ดินให้แก่ชาวยุโรป ทำให้เกิดการปรับตัวโดยรักษาพื้นที่ในชุมชน โดยเฉพาะพื้นที่ป่า โดยการตั้งกฎข้อบังคับในการจัดการที่ดิน ส่งผลดีต่อชุมชนโดยมีการซื้อที่ดินคืนจากชาวยุโรปแล้วพัฒนาที่ดินนั้นให้เป็นพื้นที่สาธารณะ นอกจากนี้ยังมีการบวชป่า เพื่อเป็นตัวเชื่อมความสัมพันธ์ของคนและป่า ซึ่งส่งผลดีต่อวิถีชีวิตและระบบนิเวศ สอดคล้องกับงานของ Stanback and Pearce (1981) ที่ได้ศึกษาอิทธิพลของกิจกรรมการท่องเที่ยว พบว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวส่งผลกระทบต่อด้านกายภาพ ก่อให้เกิดผลเสียต่อน้ำ เกิดการบุกรุกที่ดินทำกิน และเกิดการทำลายป่าไม้ ทำให้หันมาสนใจและเกิดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากขึ้น 2) ด้านเศรษฐกิจ เกิดผลกระทบด้านบวกและด้านลบ ดังนี้ ผลกระทบด้านบวก มีความหลากหลายในการประกอบอาชีพมากขึ้น และมีรายได้เพิ่มขึ้น เกิดการพัฒนาด้านสาธารณูปโภค สอดคล้องกับงานของ วีระพล ทองมา และประเจต อำนวย (2547) ที่ได้ศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว พบว่า ด้านบวกทำให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้น สามารถพึ่งพาตนเอง และทำให้ชาวบ้านคิดเป็นทำเป็นมีความพยายามในการเรียนรู้พัฒนาชุมชน และด้านผลกระทบด้านลบ ชาวบ้านต้องหารายได้เพิ่มเพื่อซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคและมีภาระหนี้สิน ทำให้เกิดการปรับตัวโดยประกอบอาชีพเพื่อการท่องเที่ยวมากขึ้น ส่งผลดีต่อชุมชน ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น และเพียงพอต่อวิถีชีวิต สอดคล้องกับ Lankford and Howard (1994) ที่ศึกษาพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีผลกระทบต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่น พบว่า การเปลี่ยนแปลงของชุมชนจากอาชีพหนึ่งไปสู่อาชีพหนึ่ง และการเปลี่ยนจากชุมชนชนบทเป็นชุมชนเมือง นอกจากสร้างงานสร้างอาชีพแล้ว ในขณะเดียวกันการท่องเที่ยวยังส่งผลต่อรูปแบบการใช้ที่ดิน การกว้านซื้อที่ดินเพื่อเก็งกำไร การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินจากภาคเกษตรกรรมไปสู่การค้าและบริการ 3) ด้านสังคม เกิดผลกระทบด้านลบ ได้แก่ โครงสร้างครอบครัวเปลี่ยนแปลงไป และความสัมพันธ์ในครอบครัวและชุมชนลดน้อยลง ทำให้เกิดการปรับตัวโดยสนับสนุนความสัมพันธ์ของสถาบันครัวเรือนที่อาศัยอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวใหญ่ตามวิถีชีวิตดั้งเดิม นำวัฒนธรรมประเพณีมาเป็นตัวเชื่อมความสัมพันธ์ และหน่วยงานรัฐเข้ามาสนับสนุนในการ

ทำกิจกรรม ส่งผลดีต่อชุมชน ทำให้ความสัมพันธ์ในครอบครัวและชุมชนดีขึ้น และคนในชุมชนคอยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับงานของ Roy and Andrews (1999) ที่ศึกษาทฤษฎีการปรับตัวต่อสังคม พบว่า การปรับตัวด้านการพึ่งพาหว่ากัน เป็นการปรับตัวเพื่อให้เกิดความมั่นคงทางสังคม เป็นการตอบสนองต่อความต้องการที่จะมีสัมพันธภาพระหว่างบุคคล มีการรับและให้ความเอาใจใส่ดูแลพึ่งพากันอย่างสม่ำเสมอ 4) ด้านอัตลักษณ์ เกิดผลกระทบด้านลบ ได้แก่ ความนิยมในการแต่งกายปกากะเณยอลดลง มีการเลียนแบบการแต่งกายที่ไม่เหมาะสม ทำให้เกิดการปรับตัวโดยให้แต่งกายชุดปกากะเณยในพิธีสำคัญ และหน่วยงานรัฐสนับสนุนส่งเสริมโดยการสร้างศูนย์สาธิตการตลาดและศูนย์การเรียนรู้ เพื่อเผยแพร่ชุดปกากะเณยแก่นักท่องเที่ยว และภาษาปกากะเณยโดยเฉพาะภาษาเขียนได้รับผลกระทบมากและกำลังจะสูญหายไป ทำให้เกิดการปรับตัวโดยการให้ชาวบ้านทำกิจกรรมทางศาสนาโดยใช้ภาษาปกากะเณยเป็นหลัก และหน่วยงานรัฐสนับสนุนให้มีการเรียนการสอนภาษาปกากะเณยในศูนย์เด็กเล็กและในโรงเรียน ส่งผลดีต่อชุมชนทำให้รับรู้และเข้าใจในวัฒนธรรมของตนมากขึ้น ทำให้การแต่งกายแบบปกากะเณยและภาษาปกากะเณยยังไม่สูญหายไป สอดคล้องกับงานของ นพคุณ ชูพันธ์ (2555) ที่ศึกษาถึงยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนเมืองนำอยู่ตามอัตลักษณ์เมืองมรดกโลกจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ชุมชนเมืองกำแพงเพชรมีอัตลักษณ์เชิงวัฒนธรรม ได้แก่ ประเพณีดั้งเดิม โดยมีปัญหาด้านอัตลักษณ์ที่สำคัญคือ คนรุ่นใหม่มีจิตศรัทธาและความผูกพันต่อประเพณีวัฒนธรรมชุมชนลดลง และชุมชนเมืองกำแพงเพชรยังคงสภาพการเป็นชุมชนชนบทค่อนข้างมาก การใช้วิถีชีวิตจึงยังคงมีความเรียบง่ายและมีการพึ่งพากันในกลุ่มย่อยๆ ในชุมชน และมีจุดอ่อนจากคนที่เข้ามาแล้วนำประเพณีวัฒนธรรมใหม่เข้ามา และการปรุงแต่งประเพณีวัฒนธรรมของภาครัฐจนลบสิ่งรากเหง้าที่ฝังอยู่ในชุมชน อีกทั้งการส่งต่อทางประเพณีวัฒนธรรมที่ไม่เข้มแข็งทำให้เยาวชนไม่ใส่ใจเท่าที่ควร และสอดคล้องกับงานของ ยศสันตสมบัติ (2544) ที่ศึกษาถึงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการจัดการทรัพยากร พบว่า รัฐมุ่งเน้นขายความงามของธรรมชาติและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์บนที่สูงเป็นหลัก โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม การดำเนินชีวิตเปลี่ยนไปเป็นแบบสมัยใหม่ขึ้น นิยมใช้สิ่งอำนวยความสะดวกมากขึ้น และชนบทรณนิยมประเพณีได้รับความนิยมน้อยลง ทำให้วิถีชีวิตดั้งเดิมเปลี่ยนแปลงไป แต่กลุ่มชาติพันธุ์ก็มีวิธีการจัดการทรัพยากรในพื้นที่ของตนได้เป็นอย่างดีและดำรงคนให้อยู่ร่วมกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

ควรมีการสำรวจความคิดเห็น และความต้องการของคนในชุมชน เพื่อให้เห็นถึงทัศนคติต่อกระแสการท่องเที่ยวในปัจจุบัน โดยควรมีมาตรการในการจัดการกับนักท่องเที่ยวไม่ให้มาบุกรุกหรือ

ทำลายอัตลักษณ์ของชุมชน และภาครัฐควรเข้ามามีบทบาทในการออกกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของชุมชน เพื่อให้นักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการสามารถนำไปปฏิบัติได้ไปในทิศทางเดียวกัน และควรเปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีสิทธิในการแก้ปัญหาผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่เข้ามา และควรมีการสนับสนุนจัดทำหลักสูตรเกี่ยวกับการอนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่เด็กและวัยรุ่นในชุมชน โดยให้ผู้เฒ่าผู้แก่มีส่วนร่วมในการเผยแพร่ความรู้และจัดทำหลักสูตรในการเรียนการสอนแก่โรงเรียนในชุมชน เพื่อเป็นการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมไม่ให้สูญหายไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไปควรมีการเลือกศึกษาชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ที่อยู่บริเวณใกล้เคียงกับชุมชนปกากะญอ เพื่อสามารถนำมาเปรียบเทียบให้เห็นภาพ ความเหมือน ความแตกต่าง สภาพปัญหาและผลกระทบจากกิจกรรมการท่องเที่ยวในแต่ละมิติให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- นพคุณ ชูทัน. (2555). ยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนเมืองนำอยู่ตามอัตลักษณ์เมืองมรดกโลกจังหวัดกำแพงเพชร. *วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์*, 7(18), 15-26.
- ยศ สันตสมบัติ. (2544). *การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการจัดการทรัพยากร*. เชียงใหม่: วิทอินดิไซน์.
- วิระพล ทองมา และประเจต อำนวย. (2547). ผลที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวต่อประชาชนในพื้นที่ตำบลแม่แรม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: รายงานผลการวิจัยมหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- อดิศร เรือลม. (2546). *ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีผลต่อการพัฒนาเมือง: กรณีศึกษาเมืองแม่ฮ่องสอน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ฮี้ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน. (2557). *แผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. 2558 – 2560)*. สืบค้นเมื่อ 6 เมษายน 2558, จาก https://www.maehee.go.th/assets/uploads/img_news/283d9-plan-3-years.pdf.
- Lankford, S. and Howard, D. (1994). Developing a Tourism Impact Attitude Scale. *Annals of Tour Research*. 21(1), 121-139.
- Miles, M. B. and Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. Sage Publications, Inc.
- Roy, C., Sr. and Andrews, H. A. 1999. *The Roy Adaptation Model*. 2ed. Stamford, Connecticut: Appletion and Lange.
- Stranback, M. H. and Pearce, W. B. 1981. *Talking to the men: Some communication strategies used by members of subordinate social groups*. New York: Quarterly Journal of Speech.
